

Natura 2000-handleplan 2016–2021

Vadehavet – Mandø

**Natura 2000-område nr. 89
Fuglebeskyttelsesområde F52**

Titel:

Natura 2000-handleplan 2016–2021
Vadehavet – Mandø
Natura 2000-område nr. 89
Fuglebeskyttelsesområde F52

Udgiver:

Esbjerg Kommune

År:

2017

Forsidefoto:

Klyde søger føde i lavvandet område. Foto: Colourbox.

Kort:

© Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering © Esbjerg Kommune, Kortkontoret.

Må citeres med kildeangivelse.

Esbjerg
Kommune

Indholdsfortegnelse

Resumé.....	4
Baggrund	5
Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan	7
Behov for indsatser.....	8
Indsatser fordelt på aktør	9
Prioritering af den forventede indsats.....	10
Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse	11
Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.....	12
Bilag 2: Indsatsprogram fra den statslige Natura 2000-plan.....	13
Bilag 3: Arter på udpegningsgrundlag	14
Bilag 4: Kortbilag	15

Resumé

Handleplanen for fuglebeskyttelsesområde nr. 52 *Mandø* beskriver den indsats, der skal igangsættes i Natura 2000-området inden udgangen af 2021.

Målet er at bevare og fremme bestandene af de fuglearter, området er udpeget for at beskytte. Det drejer sig blandt andet om ynglefuglene klyde, brushane, sandterne og mosehornugle samt trækfuglen mørkbuget knortegås. Der skal især arbejdes med at sikre egnede levesteder for disse arter gennem en hensigtsmæssig drift af vedvarende græs- og naturarealer.

Indsatsen udføres af lodsejere i området og gennemføres i videst muligt omfang gennem frivillige aftaler. Der findes blandt andet en række tilskudsordninger, som kan søges gennem Landbrugs- og Fiskeristyrelsen.

Baggrund

Miljø- og Fødevareministeriet har udarbejdet Natura 2000-planer for de 252 udpegede beskyttelsesområder, som indgår i den danske del af det europæiske Natura 2000-netværk. Planerne beskriver målene for det enkelte beskyttelsesområde og fastlægger de indsatser, der skal ske inden for planperioden 2016–2021. Natura 2000-planerne kan ses på Miljø- og Fødevareministeriets [hjemmeside](#).

Ud fra Natura 2000-planerne har kommunerne udarbejdet kommunale handleplaner, som skal medvirke til at gennemføre Natura 2000-planerne for de enkelte områder. Denne handleplan er udarbejdet af Esbjerg Kommune på grundlag af Natura 2000-planen for fuglebeskyttelsesområde nr. 52 *Mandø*, der er en del af Natura 2000-område nr. 89 *Vadehavet*.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Planlægningen for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer varetages dog af Miljøstyrelsen og gennemføres hvert 12. år. Skovhandleplaner 2010-21 gælder således fortsat. Kommunerne og Miljøstyrelsen er hver især ansvarlige for, at handleplanerne gennemføres inden udgangen af år 2021.

Offentlige lodsejere, som ejer arealer i Natura 2000-område, kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i egne drifts- og plejeplaner. Naturstyrelsen ønsker selv at udarbejde drifts- og plejeplan for egne arealer, og resumé af denne plan kan ses i bilag 1. Herudover indgår denne drifts- og plejeplanlægning for offentlige arealer kun i handleplanens afsnit vedrørende indsatser fordelt på aktør.

Den lovgivningsmæssige baggrund for handleplanerne findes i miljømålsloven (lovbekendtgørelse 119 af 26. januar 2017), bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner (bekendtgørelse nr. 944 af 27. juli 2016) og bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning (bekendtgørelse nr. 946 af 27. juli 2016).

Den kommunale handleplan skal ifølge lovgivningen indeholde:

- En prioritering af kommunalbestyrelsens forventede forvaltningsindsats i planperioden på baggrund af en opgørelse af behovet for konkrete forvaltningstiltag.
- De forventede initiativer, som kommunalbestyrelsen vil tage for at gennemføre Natura 2000-planen, herunder en plan for interessentinddragelse.
- En oversigt over fordelingen af indsatsen mellem kommunale myndigheder, Miljø- og Fødevareministeriet og offentlige lodsejere.
- En redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode, der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planen for den forudgående periode er gennemført.

Handleplanen skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen.

De kommunale handleplaner skal i samspil med vandplanlægningen realisere Natura 2000-planen, for så vidt angår vandbehov for de naturtyper, som er direkte afhængige af et vandøkosystem. Natura 2000-planens mål om forbedret vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande realiseres gennem indsatsen i vandplanlægningen, og skal ikke indgå i de kommunale Natura 2000-handleplaner.

Den kommunale Natura 2000-handleplan er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (lovbekendtgørelse nr. 1533 af 10. december 2015). Esbjerg Kommune vurderer ikke, at planen vil få en negativ indvirkning på miljøet, og derfor har kommunen truffet afgørelse om, at der ikke skal foretages en udvidet miljøvurdering. Afgørelsen er truffet i henhold til § 4, stk. 4, i miljøvurderingsloven.

Derudover bemærkes det, at der for samtlige statslige Natura 2000-planer foretaget en strategisk miljøvurdering. De udarbejdede kommunale Natura 2000-handleplaner har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger, som allerede er givet i de miljøvurderede Natura 2000-planer. Handleplanerne sætter ikke nye rammer for fremtidige anlægstilladelser og vil ikke kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt.

Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan

De kommunale handleplaner for første planperiode har været gældende siden udgangen af 2012. Kommunen har i den mellemliggende periode arbejdet for at gennemføre den indsats, der blev beskrevet i Natura 2000-handleplanen for planperioden 2010-2015.

Nedenstående tabeller viser en oversigt over de realiserede, påbegyndte og planlagte projekter inden for Natura 2000-området.

Tabel 1. Følgende projekter er finansieret via kommunernes egne midler eller DUT-midler:

Indsats	Tiltag og ejerforhold
Bekæmpelse af prædatorer som ræv, krage, mink og mårhund	Direkte bekæmpelse med jagt er påbegyndt på kommunalt- og privatejede arealer gennem deltagelse i prædationsprojekt i samarbejde med Nationalpark Vadehavet og den lokale jagtforening.

Tabel 2. Følgende projekter er finansieret gennem landdistriktsmidler og er faciliteret af kommunen:

Indsats	Tiltag og ejerforhold
Pleje af græs- og naturarealer	Søgt løftet gennem forundersøgelse til etablering af optimale vandstandsforhold på 378 ha (heraf ca. 2 ha kommunalt ejet), hvor der forudsættes pleje af græsarealerne inden for projektområdet.
Rydning	Indsats planlagt på ca. 3,2 ha kommunale arealer, men har ikke kunnet realiseres. Dialog med private lodsejere om rydning er gennemført.
Etablering af optimale vandstandsforhold	Forundersøgelse gennemført på 378 ha, heraf ca. 2 ha kommunalt ejet. Der blev ikke i forbindelse med forundersøgelsen fundet tilstrækkelig lodsejerinteresse.

Der er ikke iværksat Life-projekter inden for Natura 2000-området.

Ud over de ovennævnte indsatser har kommunen søgt at gennemføre Natura 2000-handleplanen gennem følgende tiltag:

- Frivillige aftaler med private lodsejere på 65 ha efter anmeldelse efter naturbeskyttelseslovens §19b om opdyrkning af vedvarende græsarealer i fuglebeskyttelsesområde til i alt 170.000 kr.
- Påbud om at opretholde privatejet areal som vedvarende græsareal med fuglevenlig drift på 4 ha til i alt 120.000 kr.

Behov for indsatser

Natura 2000-planen for fuglebeskyttelsesområde nr. 52 *Mandø* beskriver de konkrete mål for indsatsen. Indsatsprogrammet fra den statslige Natura 2000-plan kan ses i bilag 2, mens arter på udpegningsgrundlaget fremgår af bilag 3. På baggrund af dette har kommunen vurderet, at der er behov for nedenstående konkrete forvaltningstiltag. Hvor påbegyndte indsatser fra handleplanen for planperioden 2010-2015 ikke er gennemført i deres helhed, indgår den udestående indsats i opgørelsen over behovet for konkrete forvaltningstiltag.

Opgørelsen af behov for indsatser omfatter ikke arealer ejet af Naturstyrelsen, da styrelsen som offentlige lodsejer selv har udarbejdet plejeplan for egne arealer. Resumé af plejeplanen fremgår af bilag 1.

Indsatsen for naturtyperne i habitatområde nr. 78 *Vadehavet med Tved Å, Ribe Å og Varde Å vest for Varde*, der dækker hele fuglebeskyttelsesområde nr. 52 *Mandø*, forventes i væsentligt omfang af bidrage til at sikre velegnede levesteder for fuglearter på udpegningsgrundlaget for hvad angår strandenge og klitområder omkring øen.

Der må i visse tilfælde kunne forventes at være modstridende interesser mellem pleje af naturtyper og optimering af levesteder for arter. Der er i Natura 2000-planen for fuglebeskyttelsesområde nr. 52 *Mandø* anført, at det i disse tilfælde er den bedst mulige forvaltning af fuglenes levesteder, der har den højeste prioritet. Modstridende interesser mellem de enkelte fuglearter – eksempelvis ved afgræsning af rørskovsområder – forventes afvejet og tilpasset i de enkelte tilfælde.

For en række fuglearter på udpegningsgrundlaget vurderes det, at der kan være behov for en supplerende indsats, som rækker ud over indsatsen angivet i tabel 3. Det drejer sig især om tiltag i forhold til forstyrrelser fra menneskelig aktivitet og prædation fra ræve.

Indsatser overfor prædation og forstyrrelse inden for kommunens ressortområde vil kunne finde sted efter konkret vurdering af hvor og i hvilket omfang, der er behov for dette. Det kan eksempelvis dreje sig om afmærkning af ynglefugleområder og målrettet bekæmpelse af ræve.

Bekæmpelse af prædatorer omfatter ud over direkte jagt, også rydning af skjule- og udkigssteder for ræve og krager. Det drejer sig eksempelvis om opvækst af pilebuske langs grøfter og i vådområder. En kvantificering af behovet indgår ikke i datagrundlaget stillet til rådighed af Miljø- og Fødevarerministeriet. Indsatsen overfor prædation inden for kommunens ressortområde vil derfor finde sted efter en konkret vurdering af hvor og i hvilket omfang, der er behov for dette i forbindelse med realiseringen af indsatsen mod prædation for yngle- og trækfuglearter på udpegningsgrundlaget.

Muligheden for gennemførelse af forbedret hydrologi forventes endeligt afsøgt i forbindelse med støtteordningens ophør i 2017, og indgår ikke i opgørelsen for anden planperiode.

Tabel 3. Behov for forvaltningstiltag for arter.*

Forventede forvaltningstiltag og metoder	Skøn over behov:		
	Igangværende indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
Afgræsning eller slæt	150 ha	op til 100 ha	op til 250 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 1.

Indsatser fordelt på aktør

Det vurderes, at der ikke er behov for en nærmere fordeling af indsatserne mellem Naturstyrelsen og Esbjerg Kommune for de enkelte retningslinjer i Natura 2000-planens indsatsprogram. Naturstyrelsen og Esbjerg Kommune løfter hver især indsatserne inden for eget ansvarsområde. Resumé af Naturstyrelsens plejeplan fremgår af bilag 1, mens arealer ejet af Naturstyrelsen samt angivelser af kortlagte levesteder for ynglefugle og kortlagte habitatnaturtyper inden for fuglebeskyttelsesområdets afgrænsning fremgår af bilag 2.

Prioritering af den forventede indsats

Natura 2000-planerne 2016-2021 har fokus på:

- Sikring af naturpleje
- færdiggørelse og sikring af indsats fra planperioden 2010-2015
- sammenhæng i naturen
- levesteder for ynglefugle og bekæmpelse af invasive arter.

Prioriteringen af den forventede forvaltningsindsats i planperioden skal ske på baggrund af opgørelsen af behovet for konkrete forvaltningstiltag (se tabel 3). Den nedenstående prioritering vil således afspejle den forventede tidsfølge af indsatsen i forbindelse med de konkrete forvaltningstiltag.

1. *Indsats for truede ynglefugle:* Der gøres en særlig målrettet indsats for at sikre Mandø som yngleområde for truede arter på udpegningsgrundlaget.
2. *Indsatser gennem frivillige ordninger:* Der er stillet en række frivillige ordninger til rådighed for lodsejerne i Natura 2000-området for hvad angår bla. pleje af græs- og naturarealer, rydning m.m. Hvor de frivillige ordninger kan løfte Natura 2000-indsatsen, prioriteres dette højt.
3. *Synergi mellem naturtype- og artsindsatsen:* Der vægtes tiltag, som er til gavn for såvel naturtyper som indsatskrævende arter.

Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse

Det er Esbjerg Kommunes hensigt at planlægge og udføre projekterne som vist i tabel 4, og i den forbindelse tager kommunen en række initiativer for at inddrage lodsejere og andre interessenter i projekterne.

Tabel 4 viser kommunens plan for interessentinddragelse, men der kan ske ændringer hvis det ønskes af lodsejerne, eller hvis andre forhold taler for det. Den gældende tidsplan kan altid ses på kommunens hjemmeside.

Tabel 4. Forventet plan for interessentinddragelse

Projekt navn	Initiativ	Tidsplan
Dialog med Grønt Råd	Der afholdes møder med Esbjerg Kommunes grønne råd, hvor Natura 2000-indsatsen drøftes med interesseorganisationer m.fl.	3 gange årligt i løbet af planperioden.
Prædationsprojekt	Esbjerg Kommune deltager fortsat i prædationsprojektet sammen med Nationalpark Vadehavet m.fl.	Forventes løbende i hele planperioden.
Indsats for ynglefugle i kogene	Der indgås dialog med relevante lodsejere om fremtidig drift af området.	Fra 2016.
Indsats mod prædation og tilgroning af levesteder ved rydning	Der tages kontakt til relevante lodsejere for mulighed for rydning af vedplanter.	Midt – sidst i planperioden.
Tilpasning af pleje af naturtyper til gavn for arter	Der tages kontakt til relevante lodsejere for mulighed for tilpasning af drift.	Sidst i planperioden.

Projekterne gennemføres ved frivillige aftaler, og derfor er det i mange tilfælde ikke på nuværende tidspunkt muligt at beskrive hvornår projekterne fysik bliver udført. Kommunen vil i hvert enkelt tilfælde sørge for, at relevante interessenter bliver inddraget.

Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

Resumé af artsplejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N89 – delplan for fuglebeskyttelsesområde F52 Mandø

Denne delplan omfatter fuglebeskyttelsesområde nr. F52 Mandø og er en del af Natura 2000 området N89 Vadehavet. Mål og indsats for fuglebeskyttelsesområdet udpegningsgrundlag gælder kun for arealer inden for den pågældende udpegning.

Denne del af Natura 2000-området er specielt udpeget på grundlag af tilstedeværelsen af følgende arter: Brushane, klyde, fjordterne, havterne og mosehornugle.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Særlig indsats for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet.

Af hensyn til den meget sjældne sandterne, som tidligere havde en yngleforekomst på de nordlige forlandsarealer på Mandø vil Naturstyrelsen arbejde for at begrænse prædation og hvis det vurderes nødvendigt opsætte adgangsforbuds skilte i yngletiden

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for de udvalgte arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- Tilstanden af levestederne for arter i tilstandsklasse I og II er stabil eller i fremgang, mens tilstanden af levesteder for arter i ugunstig tilstandsklasse III-V er i fremgang.
- Det samlede areal og tilstanden af levestederne for arterne på udpegningsgrundlaget – herunder særligt sandterne er stabil eller øges.

Bilag 2: Indsatsprogram fra den statslige Natura 2000-plan

Generelle retningslinjer

1.1 Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.

1.2 Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets arter.

1.3 Indsatser gennemført i 1. planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.

Områdespecifikke retningslinjer

2.1 Naturstyrelsen vurderer og justerer på baggrund af udarbejdet strategi efter behov vildtreservat Vadehavet.

2.2 Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på sandterne, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

Bilag 3: Arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for fuglebeskyttelsesområde nr. 52 Mandø:

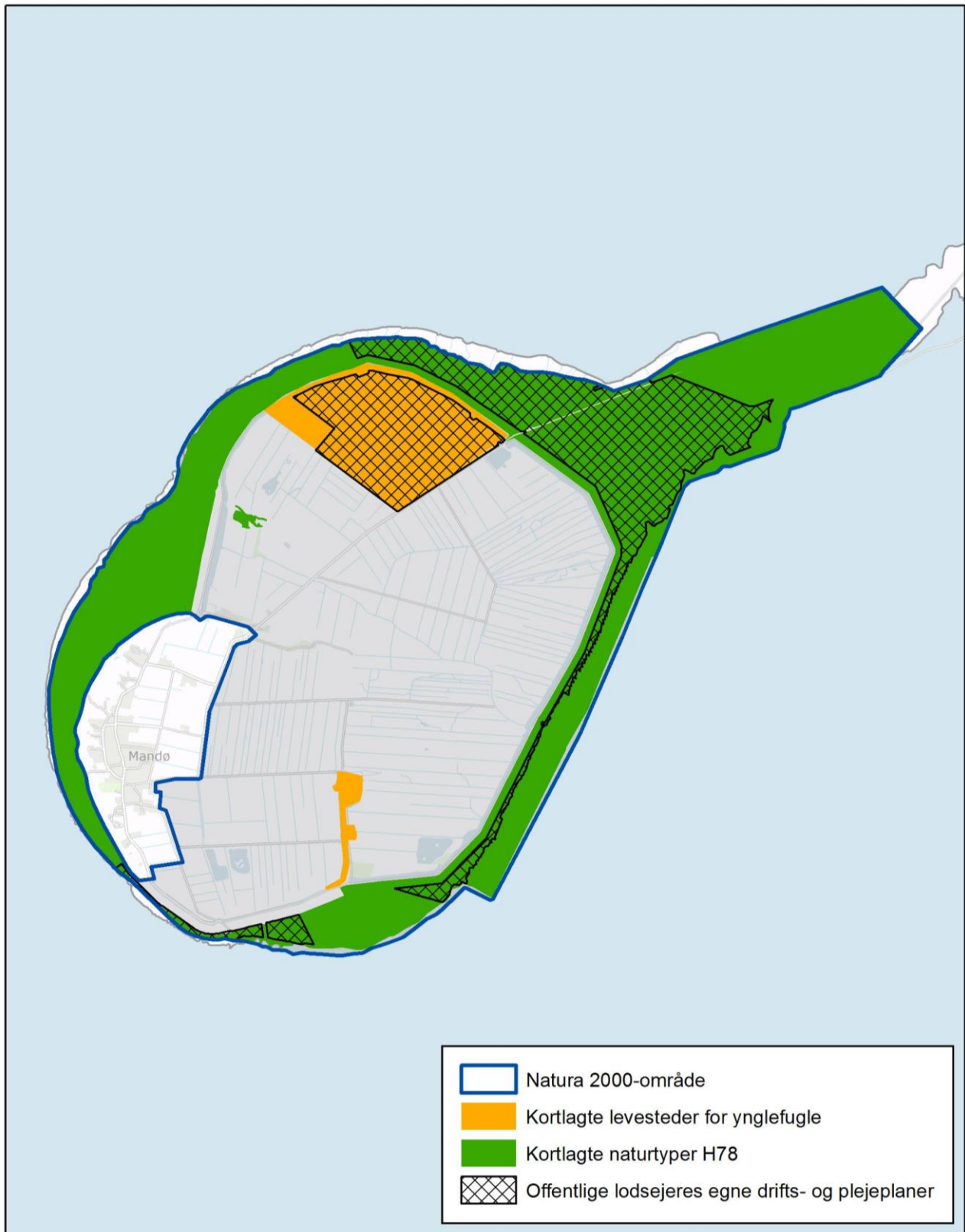
Ynglefugle

Brushane
Klyde
Sandterne
Fjordterne
Havterne
Rørhøg
Mosehornugle

Trækfugle

Bramgås
Mørkbuget knortegås
Vandrefalk

Bilag 4: Kortbilag

Esbjerg
Kommune